

Seznam se s médii: Za oponou předvolebních debat

11.4.2025 - Barbora Sedláčková | Seznam.cz

Jarní počasí už klepe na dveře a stejně tak i předvolební kampaň. Ačkoli ještě nemáme termín voleb, politici i média už se pečlivě připravují - mnoho z redakcí už má nachystané i předvolební debaty, které jsou vrcholem každé kampaně. Dnes se budeme věnovat právě jim - abyste při jejich sledování příště věděli, co všechno na vás možná podvědomě působí.

Newsletter Seznam se s médii provede začátečníky i pokročilé světem médií, sociálních sítí a žurnalistiky. Sledujte jej na blogu Seznamu nebo se registrujte k odběru a dostávejte novinky jednou měsíčně do e-mailu.

Chci odebírat newsletter Seznam se s médii

Ze světa médií

Hnutí spojující několik vlasteneckých stran v čele s KSČM si do svého vedení zvolilo konspirátora a autora blogu Vidlákovy kydy. Po Filipu Turkovi je tak Daniel Sterzik další internetová hvězda, která svou popularitu zúročila i v politice. Vidlákova cesta z chlívku do politiky. Kdo je nový šéf Stačilo! (Seznam Zprávy)

Kotrmelce v ČT

Mediální novelu se sice schválit podařilo, přesto ředitel ČT Jan Souček obratem zrušil kvůli úsporám šest pořadů. Podezření však vzbudilo, že celková úspora je zanedbatelná v kontextu několikamiliardového rozpočtu televize - zároveň jde především o politické a publicistické pořady. Kromě toho Součkovi hrozí ztráta funkce, což by si přáli někteří členové Rady ČT. A aby toho nebylo málo, zrušené pořady se prý nakonec rušit nebudou. Komentář: Nervozita v ČT před zestátněním, Souček už zvládl naštvat všechny (Seznam Zprávy)

Svobodná Evropa

Zrušení hrozilo i Svobodné Evropě, legendární stanici, která u nás poskytovala přístup k necenzurovaným informacím v době komunismu, a teď naopak ze svého pražského sídla vysílá do řady nesvobodných zemí. Americký prezident Trump se snažil ji odstříhnout od financování, po několika týdnech nejistoty ovšem soud příkaz prohlásil za neplatný. Minulý týden USA přesto vypnuly vysílač pro vysílání ruskojazyčné verze, dramatu tedy není konec. Trumpův úřad zrušil rozhodnutí odebrat peníze Rádiu Svobodná Evropa (Seznam Zprávy)

Dezinformace na ChatGPT

Ruským hackerům se podařilo zmanipulovat AI chatboty, mimo jiné i rozšířený ChatGPT. Ty poté nabízely dezinformace týkající se Ukrajiny - o údajném zneužívání vojenské pomoci nebo o neexistujících biologických zbraních. Rusové vytvořili obrovské množství lživých článků, které pak AI nástroje považovaly za důvěryhodný zdroj a začlenily je do svých odpovědí. Ruská síť zmanipulovala nejpopulárnější AI, lžou i česky, varují experti (Seznam Zprávy)

Fokus: Od titulků k urnám. Předvolební seriál

Předvolební debaty

Po minulém ošemetném a obsáhlém tématu sociálních sítí tu máme jedno, které se nám chce nazvat skoro odpočinkovým. Předvolební debaty jsou tradiční, po desetiletí téměř neměnný formát, který dominuje kampani téměř výhradně v klasických médiích. Redakce je obvykle pořádají odpovědně, se snahou o objektivitu a s těmi nejlepšími českými novináři. I tak ale debaty skrývají řadu nástrah, které mohou nenápadně ovlivnit naše voličské preference. A začneme rovnou tou nejvýraznější:

Koho pozvat?

Tato otázka stojí před novináři v první řadě – právě ona může o volebních výsledcích rozhodnout nejspíše. Strany, které se objevují v debatách, jsou totiž považovány za relevantní – ty nepozvané naopak získávají punc kandidáta, kterému ani nemá smysl házet hlas. Nejčastěji se pozvánky rozesílají podle aktuálních volebních průzkumů (jejichž nástrahám jsme se věnovali v únorovém čísle našeho newsletteru).

Otazníky ovšem stále panují především kolem:

- stran, které se pohybují kolem pětiprocentní hranice vstupu do sněmovny
- tradičních velkých stran, jimž však spadly preference (v minulosti to bylo třeba ČSSD, ale i ODS, která se v roce 2013 dostala na 4 procenta)
- koalic – zvat jednotlivé předsedy stran, anebo jen šéfa celé koalice?
- nových stran, které sice nemají dlouhou historii, ale můžou výsledky zamíchat
- krajských voleb a jejich lídrů (Česká televize třeba loni pozvala celostátní lídry stran, kteří paradoxně ve volbách sami ani nekandidovali)

Otázkou nicméně zůstává, kdo na debatu nakonec nepřijde – ovšem z vlastní vůle. I takové případy se stávají. Obvykle platí, že takový kandidát si je již velmi jistý podporou voličů – anebo se debaty prostě tak trochu bojí. Stálicemi v této oblasti byli Václav Klaus, Miloš Zeman nebo Andrej Babiš – ať už argumentovali tím, že nešlo o přímou volbu (a voliče tedy nemusí jejich souboje zajímat), nebo že je voliči dostatečně znají (a není se už nutné nikde prezentovat).

Neúčast Andreje Babiše očekávají média i v letošní kampani a je třeba uznat – proč by do debat vlastně chodil? V takovém případě se řeší už jen otázka, zda nechat v debatě volnou židli jako připomínku chybějícího kandidáta. Na závěr ještě připomeneme strategii, kterou Andrej Babiš zvolil před prezidentskými volbami: dlouhodobě ohlašoval, že do České televize kvůli údajné nevyváženosti nepřijde – nakonec se ale pár minut před začátkem nečekaně objevil a využil tak situace, že se moderátor nemohl na jeho účast stoprocentně připravit.

Podoba debaty

Kandidáty už redakce pozvala, teď je ale čeká další fáze – promyslet, jak bude celá debata vlastně vypadat a jaké podmínky v ní budou platit.

- **Publikum:**
 - Redakce musí promyslet, zda uspořádat debatu ve studiu, nebo pozvat i publikum – a to buď publikum tiché, nebo hlasité, které intenzivně vyjadřuje podporu svým kandidátům.

To celé akci dodá emoce i dramatický dojem, zároveň však kvůli bezprostředním a hlasitým reakcím posune atmosféru a moderátor musí kromě kandidátů usměrňovat i diváky. K takovému formátu proto obvykle sahají spíše Nova či Prima.

- **Usazení:**

- Vyznění debaty pak ovšem ovlivňují i zdánlivé maličkosti jako usazení kandidátů (středové pozice působí silněji, okrajové jako marginální) nebo pořadí, v jakém odpovídají – první kandidát nastavuje tón diskuze, ten na konci těžší z toho, že má poslední slovo.

- **Kandidáti:**

- Formální přípravu nepodceňují ani samotní kandidáti – až příliš dobře je známý příklad televizní prezidentské debaty v USA z roku 1960, kdy Kennedymu možná vyhrála volby správná barva obleku.
- Kromě padnouceho oblečení, energického vystupování, ale i make-upu se doporučuje přímý oční kontakt, práce s intonací, ale i správná gestikulace (namísto ukazování prstem raději otevřené dlaně).
- Roli hraje i hlas – nezapomeňme na rozhlasové debaty, kdy může být hlas klíčovým faktorem – jeho tempo, tón, výška nebo síla. Kandidáti si také před debatou připravují úderná a zapamatovatelná hesla (Trumpova „Crooked Hillary“ a „Sleepy Joe“) a trénují třeba i to, jak zůstat v klidu. Podrážděnost nebo zvedání očí v sloup můžou působit arogantně a agresivně.
- To jsou ovšem obecná pravidla – jak na nás konkrétní politik v debatě celkově zapůsobí, je mixem mnoha faktorů a výsledek na nás může nakonec zafungovat úplně obráceně.

- **Načasování:**

- Všechna média přirozeně chtějí mít debatu jako poslední, těsně před volbami – právě tu často sleduje nejvíce diváků a na jejím základě dělají finální rozhodnutí.
- Tam také často proběhnou klíčové momenty – Miloš Zeman například rád takto až pár dnů před volbami vytáhl na své soupeře kritiku, kterou již nestihli vyvrátit (Benešovy dekrety na Karla Schwarzenberga nebo migranty na Jiřího Drahoše).
- Média proto kvůli plánování zvou kandidáty již měsíce před volbami – některá z nich mají své debaty předběžně naplánované i teď, kdy termín voleb ještě ani není vypsán.
- Samozřejmě se pak může stát, že si redakce vyberou pro svou poslední superdebatu stejný termín. Stalo se to například v prezidentských volbách před dvěma lety, kdy ČT dokonce navrhla Nově, aby debatu uspořádaly společně. To se však domluvit nepodařilo, Česká televize nakonec tedy ustoupila a termín na poslední chvíli přesunula.

- **Moderátor:**

- Celou debatu má pak v rukou jediný člověk – moderátor nebo moderátorka. Právě on/ona hlídá, aby všichni mluvčí dostali stejný prostor, aby neodbíhali z otázky, aby si neskákali do řeči a ideálně i to, aby nikdo z kandidátů nemohl lhát.
- Můžou mu/jí pomoci stopky, které odměřují čas odpovědi, pokyny z režie od editora, který může diskuzi lépe sledovat, ale také vypínání mikrofону – ano, i k takovým krokům musí někdy redakce sáhnout v případě, že politik prostě nedokáže přestat mluvit.
- A nakonec, moderátor musí hlídat i jednotné označování kandidátů – naštěstí už díky střetu Mirka Topolánka s Rozárií Haškovcovou víme, že v médiích není vhodné nikomu říkat Rozárko, anebo třeba Danuše.

Jde se na to

A konečně se dostáváme k obsahu – k tomu, co na debatě vlastně zazní. Ale je to vlastně důležité? Až příliš mnoho studií ukazuje, že se stejně jako podle slov řídíme i tím, jak na nás kandidát zapůsobí. Stále ale věříme, že i slova, obsah, politický program a názory mají svou váhu – pojďme se tedy

podívat na to, jak právě obsahová stránka předvolebních debat může ovlivnit naše preference.

- **Témata:**

- Na co se vlastně v debatě ptát? Odpověď se může zdát jednoduchá – mají to být ty nejdůležitější otázky pro nadcházející volby.
- Namísto nich ale média mohou využít jednoduchých triků a naskočit na kontroverzní a mnohem emocionálnější témata, jako jsou například kulturní války. Když začneme řešit, jaká zájmena používat pro nebinární osoby, výbušnou atraktivní hádku v přímém přenosu máme téměř zaručenou. V debatách se ovšem mají řešit zásadnější (i když o něco nudnější) témata rozpočtu nebo bezpečnosti.
- Média si taky v ideálním případě mají dávat pozor, aby nenaskakovala na témata, která jednomu z kandidátů hrají do karet – anebo dokonce ta, která jedna strana uměle vytvořila (za perfektní příklad děkujeme Andreji Babišovi a jeho lithiu).
- A když se ještě vrátíme k bezpečnosti: prezident Pavel v posledním projevu před sněmovnou apeloval na to, aby se bezpečnostní otázky ovšem momentálně naopak vůbec v předvolebním boji neřešily – jedná se podle něj o až příliš ožehavou otázku, na které se má naopak hledat shoda. Uvidíme, jak se to v následujícím půlroce kandidátům podaří.

- **Pravomoce:**

- Proč se v prezidentských debatách ptát na parlamentní záležitosti, a v těch krajských zase na evropské? Opět platí – třeba uprchlíci jsou sice oblíbené konfliktní téma, ale rozhodovat o nich může málokdo. Proč se na něj tedy ptát těch, kterých se vůbec netýká? Ideální situace nastane, pokud otázky směřují vždy je na to, co konkrétní kandidáti mohou skutečně ovlivnit.

- **Rodinné otázky:**

- A nakonec jedno jednoduché pravidlo. Jak se politik plánuje během svého náročného funkčního období postarat o své děti či stárnoucí rodiče, je určité na místě a mnoho z nás zajímá, jak je možné takto složité úkoly logisticky zkombinovat. Ptejme se na ně však nejen žen, ale i mužů.

Když je po všem

Mohlo by se zdát, že posledními záběry předvolební debata skončila a my můžeme naše téma uzavřít – opak je ale pravdou. Paradoxně si často názor utváříme teprve po jejím skončení – ať už rozhovorem s přáteli, anebo čtením článků a analýz.

- **Média po debatě**

- Po některých debatách je všem jasné, kdo působil lépe, byl lepším řečníkem, debatu takzvaně vyhrál – za všechny se nabízí příklad loňské debaty Donalda Trumpa a Joe Bidena, který působil celou dobu tak slabě, že se začaly naplno šířit pochybnosti o Bidenově schopnosti pokračovat v kampani. Ty nakonec vedly až k jeho rozhodnutí nekandidovat. Debatu následovaly tisíce sestřihů těch nejhorších Bidenových přereků, které dojem ještě podtrhovaly.
- Většinou je však dojem vyrovnaný a my sami si nejsme úplně jisti, co si z debaty vzít. Otevřeme internet a média i sociální sítě jsou plné analýz a komentářů. V ten moment jsou pak klíčové titulky, které novináři zvolí, momenty, které vypíchnou, a videa, která vystřihnou.
- Většina kandidátů má během dlouhých debat silnější i slabší momenty. Jediné virální video však může ovlivnit celý dojem veřejnosti – když po skončení začne kolovat třeba úryvek s výmluvným titulkem Pirát Ivan Bartoš se pustil do premiéra Babiše, je už tak trochu jedno, co se dělo celý zbytek debaty.

- Velmi oblíbené jsou politické diskuze, kdy v televizi, rádiu i podcastech hned po skončení několik komentátorů rozebírá každý moment uplynulé debaty a hodnotí, jak který kandidát dopadl.
- Na analýze debat získal popularitu mimo jiné i nynější šéfredaktor Reflexu Martin Bartkovský, který debaty glosuje přímo v jejich průběhu online.
- **Konfirmační zkreslení**
 - I když si nejsme výsledkem debaty jistí, přirozeně tíhneme k názorům, které potvrzují naše předchozí přesvědčení. Pokud článek naznačuje, že vyhrál kandidát, kterého nemáme rádi, možná ho ani neotevřeme a raději si najdeme analýzu, která lépe odpovídá našemu pohledu.
- **K čemu vlastně debaty jsou?**
 - Ačkoli v mnoha oblastech tradiční média a jejich dlouhé formáty často nahrazují zrychlené sociální sítě, předvolební debaty si tradičně drží obrovskou sledovanost. Před volbami alespoň jednu z nich v televizi nebo v rádiu sleduje až 80 procent lidí – ty nejsledovanější mají i tři miliony diváků (v Americe například jejich sledovanosti konkuruje jen Super Bowl).
 - A teď to nejdůležitější – debaty skutečně pomáhají lidem se rozhodnout. Například před prezidentskými volbami se více než třetina lidí rozhodla částečně i na základě sledování jedné z debat. V USA to je asi desetina, přičemž dalším dvěma třetinám debaty pomohly v rozhodování.

Po příchodu sociálních sítí jsou předvolební debaty jednou z mála příležitostí, kdy voliči vidí politiky přímo v akci – kandidát je vystaven přímé konfrontaci s dotazy moderátora nemá čas na rozmyšlenou, nemůže si vybírat populární témata (jako to dělá na sítích), nemůže vynechat nepříjemné otázky.

Právě proto záleží nejen na tom, co se v debatách říká, ale i jak jsou vedeny. Redakce a moderátoři rozhodují o výběru hostů, pořadí otázek, podobě studia i následných titulcích, a všechno tohle ovlivňuje, jak diváci debatu vnímají. Aby debata skutečně sloužila veřejnosti, musí být připravená pečlivě a s vědomím odpovědnosti — protože každé rozhodnutí může ovlivnit to, co si z ní voliči nakonec odnesou.

Čtěte více:

- 11 doporučení pro moderování prezidentských debat (Marína Urbaniková, Josef Šlerka)
- Mediální obraz a analýza prezidentských předvolebních debat v ČR (Diplomová práce, Jiří Jasenský)
- Předvolební prezidentské debaty v ČR (Diplomová práce, Petra Hanusová)
- Předvolební debaty v Česku jsou gladiátorské zápasy, cílem je pohanět protivníky, míní experti (Deník N)
- 6 facts about presidential and vice presidential debates (Pew Research)
- A brief history of presidential candidate debates (National Constitution Center)
- Volby v USA: V televizní debatě roku se budou vypínat mikrofony, ale poslední slovo bude mít Trump (Reflex)

Tip měsíce: Předvolební speciály

Ačkoli podzimní volby ještě stále nemají svůj termín, kampaň už se rozjíždí. Média reagují předvolebními formáty, které vám mohou pomoci se v turbulentních předvolebních měsících zorientovat. DVTV odstartovala svůj seriál Stojednička, kam si postupně zve politické komentátory, Respekt spustil týdenní podcast Vládneme, nerušit a Český rozhlas začal přímo s předvolebními

debatami Česko 2025, kam si už nyní postupně zve stranické experty k jednotlivým tématům od školství po ceny potravin.

Co se chystá

- Chystá se především **Festival mediálního vzdělávání!** Týdenní letní škola pro učitele mediální výchovy, plná inspirace, ukázkových hodin a zajímavých hostů. Registrace už začala, nahlédněte tedy do programu, přihlašte se a v srpnu se na vás těšíme!
- Otevíráme také přihlašování na **Seznam se s médii 60+** – semináře o médiích a internetu přímo u nás v Seznamu a našich redakcích.
- A nakonec naše oblíbená stálice: **Online kurzy zdarma** – čeká nás například influencer Martin Rota nebo téma argumentačních faulů. Vybírejte si a přihlašte se!

<https://blog.seznam.cz/2025/04/seznam-se-s-medii-za-oponou-predvolebnich-debat>